

**hbo-bachelor
Geo Media & Design
HAS Den Bosch**

24 mei 2013

NVAO beperkte Toets nieuwe opleiding

Paneladvies

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	5
3	Beschrijving van de opleiding	6
	3.1 Algemeen	6
	3.2 Profiel instelling	6
	3.3 Profiel opleiding	6
4	Opleidingsbeoordeling	8
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	8
	4.2 Onderwijsleeromgeving	10
	4.3 Toetsing	14
	4.4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	16
	4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	17
5	Overzicht oordelen	18
	Bijlage 1: Samenstelling panel	19
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	21
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	22
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	24

1 Samenvattend advies

De hbo-bachelor Geo Media & Design (GMD) betreft een voltijdse opleiding van vier jaar (240 ECTS), met als missie het opleiden van studenten tot *ondernemende professionals op het snijvlak van geografische informatie en het groene domein*. De focus ligt hierbij op visualisatie en communicatie en de kernthema's ruimtelijke vraagstukken, innovatie en ondernemerschap. Ieder studiejaar is onderverdeeld in vier blokken van tien weken en er wordt gewerkt met probleemgestuurd en projectonderwijs. Marktonderzoek wijst uit dat er aanzienlijke behoefte bestaat aan praktisch opgeleide hbo-ers met dit profiel.

Het panel heeft waardering voor de betrokkenheid van het werkveld bij de formulering van competenties en inhoud van het programma. Het panel is van mening dat de beoogde eindkwalificaties qua inhoud, niveau en oriëntatie goed passen binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Voor zover mogelijk heeft men zich eveneens goed georiënteerd op het beroepsdomein, de arbeidsmarkt en het werkveld. Een duidelijk overzicht (matrix) van de relaties tussen de verschillende module-deelonderwerpen, de doelen (subcompetenties) en de wijze van toetsing wordt echter gemist.

De thematische benaming en invulling van de modules zorgden aanvankelijk voor verwarring en onduidelijkheid. Ook met betrekking tot de samenhang was er bij het panel enige zorg over de vraag of het programma wel voldoende een 'rode draad' bezat. Deze onduidelikheden en eventuele gebreken konden echter tijdens de gesprekken met het management, ontwikkelaars, docenten en het werkveld voor het grootste deel worden ingevuld en/of weggenomen. Het programma zit gedegen in elkaar en heeft voldoende aandacht voor nieuwe technologische ontwikkelingen. Het heeft tevens lijn en samenhang door een logische opbouw gedurende de vier bachelorjaren: van oriënterende, begeleide basisvakken naar meer zelfstandigheid en complexiteit. Het groene domein wordt onder meer ingebracht via de opdrachten vanuit het werkveld en de contacten met andere opleidingen binnen de HAS.

Het panel vindt de verschillende werk- en onderwijsvormen in balans: het probleemgestuurd en projectonderwijs onderwijs, de hoor- en werkcolleges, trainingen, excursies, presentaties enz. Hierdoor kan een vruchtbare en actuele uitwisseling plaatsvinden tussen studenten, (gast)docenten en het werkveld. Met name door het leren aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden, de vele excursies en de gastsprekers wordt de oriëntatie op en de link met het toekomstig beroepenveld gedegen ingevuld. De docenten zijn zeer gemotiveerd, hebben ervaring in het brede groene domein, er is aandacht voor de studenten en ze houden door middel van regelmatig en structureel overleg een vinger aan de pols. Ze geven aan dat aspecten zoals internationalisering en instroom vanuit het MBO nog beter ingevuld kunnen en zullen worden. Aanpassingen van het programma hebben reeds plaatsgevonden, maar het panel is van mening dat de documentatie en modulebeschrijvingen eveneens aangepast en geactualiseerd moeten worden ten aanzien van de voortschrijdende ontwikkelingen. Hierdoor kan een beter beeld worden verkregen van wat waar in het programma aan bod komt en de 'rode draad' zal daardoor eveneens zichtbaarder worden.

Met betrekking tot het personeel signaleerde het panel op basis van de documentatie aanvankelijk een tekort aan master-opgeleide docenten. Tijdens en na de site visit kon het

management echter aangeven dat het *huidige* team voldoende docenten bezit met een masteropleiding en competenties in het onderzoeksdomein.

De opleiding maakt wat de beoordeling betreft goed gebruik van verschillende vormen van toetsing. Kennis, vaardigheden en beroepsproducten worden doorlopend tussentijds en afsluitend beoordeeld met behulp van schriftelijke en mondelinge toetsen, assessments, presentaties en rapportages, reflectieverslagen enz.. Modulen, docenten en praktijk worden daarbij systematisch geëvalueerd en waar nodig worden verbeteracties uitgevoerd. De werkveldadviescommissie is betrokken bij alle niveaus. Positief is eveneens dat de HAS instellingsbreed een aantal belangrijke verbeteringen heeft doorgevoerd zoals het 4-ogen principe en de inbreng van externe beoordelaars. Het panel mist echter ook hier een duidelijk overzicht van de relaties tussen de verschillende module-deelonderwerpen, de (sub)competenties, beheersingsindicatoren en toetsvormen. Verder moet de rol van de Examencommissie ten aanzien van de stages en de afstudeeropdracht actief zijn, beter beschreven en formeel vastgelegd worden. De instelling van een Opleidingscommissie mag niet worden uitgesteld tot volgend jaar.

De opleiding behoort tot het croho-onderdeel Landbouw en natuurlijke omgeving. Het panel heeft dit gevalideerd.

Samenvattend concludeert het panel dat er bij de standaarden weliswaar aandachtspunten worden geconstateerd, maar deze zijn relatief licht van aard en eenvoudig op korte termijn te verbeteren. De hbo-bachelor Geo, Media & Design bezit op alle standaarden voldoende kwaliteit, zodat het eindoordeel van de opleiding eveneens voldoende is.

Den Haag, 24 mei 2013

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuwe opleiding
hbo-ba Geo Media & Design van de HAS Den Bosch,

Prof. dr. Ir. A. Bregt
(voorzitter)

Drs. H.J.M.M. Tubbing
(secretaris)

2 Werkwijze panel

De NVAO heeft een panel vastgesteld met volgende samenstelling (zie bijlage 1):

- Voorzitter: prof. dr. Ir. A.K. Bregt, Wageningen University, Environmental Sciences;
- Leden: ·
  - prof. dr. P. De Maeyer, Universiteit Gent, Departement of Geography;
  - drs. M. Notenbaert, HUB-Ehsal, Brussel;
  - F. van Heest BSc, student-lid.

Het panel werd bijgestaan door drs. I. Franssen, beleidsmedewerker NVAO en procescoördinator en drs. H.J.M.M. Tubbing, secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523) in acht genomen.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 24 maart 2013, aan de vooravond van de site visit, is het panel in Den Bosch bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en nadere vragen geformuleerd voor de aanvrager. In bijlage 3 van dit paneladvies is een overzicht opgenomen van alle documenten die het panel heeft ontvangen.

Op 25 maart heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. De secretaris heeft op basis hiervan een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd voor commentaar. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld. Uiteindelijk zijn aan de hand van de uitkomsten per standaard beargumenteerde oordelen per onderwerp en een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding gegeven. Dit heeft geresulteerd in een definitief paneladvies aan de NVAO op 24 mei 2013.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	HAS Hogeschool
Opleiding:	hbo-bachelor Geo Media & Design
Variant:	voltijd
Afstudeerrichtingen:	geen
Locatie(s):	's-Hertogenbosch
Studieomvang (ECTS):	240
Croho-onderdeel:	Landbouw en natuurlijke omgeving

3.2 Profiel instelling

HAS Hogeschool biedt opleidingen aan op het gebied van agro, food en leefomgeving. De focus ligt volgens het aanvraagdossier op: het zorgdragen dat ondernemers en medewerkers in de zuidelijke agrofoodsector kwaliteit in huis hebben en zich kunnen doorontwikkelen. Mede door nieuwe opleidingen tot voedingsmiddelentechnoloog, bioloog, tuin- en landschapsmanager, milieukundige en food-designer is de HAS sterk gegroeid).

HAS Hogeschool is via HASKennisTransfer, actief betrokken bij het bedrijfsleven: kennistransfer naar het bedrijfsleven wordt geborgd door lectoraten (10) en bijbehorende kenniskringen (aanvraagdossier pag. 11). Het is de ambitie van de HAS om verder door te groeien, de toegepaste onderzoeksagenda door te ontwikkelen, meer aandacht te besteden aan non-food toepassingen en een aantal professional Masters opleidingen te starten. De nieuwe opleiding Geo Media & Design is volgens de aanvrager niet alleen bedoeld om te voorzien in een behoefte van de markt. De opleiding moet tevens innovatie teweeg brengen over de volle breedte van de activiteiten van de HAS en in de agrosector in het bijzonder.

3.3 Profiel opleiding

De missie van de hbo bachelor Geo Media Design (GMD) wordt in het aanvraagdossier als volgt omschreven: *Geo Media & Design leidt jong volwassenen op tot ondernemende professionals op het snijvlak van geo-informatie en het groene domein.* Hierbij worden de drie kernbegrippen als volgt gedefinieerd (aanvraagdossier pag. 12):

- Geo - ruimtelijke vraagstukken in het brede groene domein;
- Media - middelen om te werken met geo-informatie;
- Design - vormgeving van geo-informatie.

Geo Media & Design onderscheidt zich door een focus op visualisatie en communicatie van geo-informatie. De bestaande hbo-bachelor Geodesie en Geo-informatica van Hogeschool Utrecht richt zich bijvoorbeeld meer op inwinning en techniek (aanvraagdossier pag. 12).

De bachelor is een voltijdse opleiding van vier jaar (240 ECTS): een propedeutische fase van een jaar en een ingenieursfase van 3 jaar (aanvraagdossier pag. 14). Ieder studiejaar is onderverdeeld in vier blokken van tien weken. In het tweede, derde en vierde studiejaar wordt gewerkt met projectonderwijs. Modules, stages en afstudeeropdrachten worden uitgevoerd in projectvorm. In het 'Geolab' kunnen studenten en docenten samenwerken met

externen aan (toegepast) onderzoek, het oplossen van actuele problematiek en het realiseren van nieuwe ontwikkelingen.

De GMD-er leert geo-diensten en geo-producten te ontwikkelen voor overheden, de private sector en consumenten. Mogelijke beroepen zijn onder andere geo-projectleider, (beleids)adviseur ruimte & locatie, (ruraal) geograaf of explanation designer.

4 Opleidingsbeoordeling

Van toepassing is het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21325).

Dit kader wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met 'peers' over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op vier vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Hoe wil de opleiding dit realiseren?
3. Hoe wil de opleiding dit toetsen?
4. Zijn er voldoende financiële middelen?

Deze vier vragen zijn vertaald in vier standaarden. Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op de tweepuntsschaal.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van de opleiding in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende onder voorwaarden¹

De opleiding voldoet onder voorwaarden aan de basiskwaliteit.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.

Indien een opleiding niet volledig nieuw is of omgevormd wordt, worden bij de oordeelsvorming ook de gerealiseerde eindkwalificaties betrokken

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Het doel van de bacheloropleiding Geo Media & Design wordt door de HAS als volgt gedefinieerd: mensen opleiden die een verbinding kunnen leggen tussen locatiegebonden (geografische) informatie en ruimtelijke vraagstukken, processen en veranderingen. Hierbij

---

¹ Alleen mogelijk bij een onvoldoende op standaard 2 of 4.

moeten analyses en oplossingen beeldend inzichtelijk gemaakt worden (aanvraagdossier pag. 15). Het profiel van de afgestudeerde wordt samengevat in negen eindkwalificaties (competenties). Competenties worden uitgewerkt in competentiekaarten. Tijdens de opleiding worden alle onderdelen van de competentiekaart getoetst en beoordeeld op het niveau van deelonderwerpen in de verschillende modules. De relatie tussen de negen competenties en de verschillende programma-onderdelen wordt verduidelijkt met behulp van een module-competentiematrix (aanvraagdossier pag.16).

Het beroepenveld werd bij de totstandkoming van de competenties en het curriculum betrokken middels een uitstroomonderzoek en diepte-interviews (aanvraagdossier pag. 17 en bijlage 9 van dat dossier). De docenten van de HAS onderhouden intensieve contacten met het bedrijfsleven en organisaties, waardoor die blijvend betrokken worden bij de ontwikkeling van de opleiding. De opleiding beschikt hierbij over een aparte ruimte, het Geolab, een plek waar studenten en docenten samenwerken met externen aan (toegepast) onderzoek (aanvraagdossier pag. 12).

Een Internationaliseringscoördinator draagt zorg voor een netwerk van internationale contacten, met als doel docenten- en studentenuitwisseling en curriculumontwikkeling. Er zijn reeds contacten met hogescholen en universiteiten in Liverpool, Aken, Trier en Leuven (aanvraagdossier pag. 18). De internationale context komt tevens tot uiting in de lessen, buitenlandse excursies en de verplichte buitenlandse stage in het derde jaar.

De actualiteit wordt volgens het aanvraagdossier onder meer geborgd door in het tweede, derde en vierde jaar projecten bij bedrijven in de praktijk uit te voeren. Daarnaast is er een beroepenveldcommissie bestaande uit vijf professionals, jaarlijks aangevuld met vier vertegenwoordigers van stagebedrijven.

De competenties worden niet expliciet met de Dublin Descriptoren verbonden, maar zijn daar volgens de HAS wel mee verweven (aanvraagdossier pag. 20-21 en bijlage 4a van dat dossier) en passen qua niveau en oriëntatie bij dat internationale raamwerk.

Overwegingen

Bij de bestudering van de documentatie ontstond bij het panel enige onzekerheid over de vraag waartoe de hbo-bacheloropleiding Geo Media & Design (GMD) precies opleidde. Tijdens de site visit werd dat echter door de gesprekken met het management, de docenten en het werkveld duidelijk. De opleiding is uniek vanwege de bijzondere combinatie van geografie, ICT, ontwerpen, visualiseren, communiceren en ondernemen. De opleiding richt zich daarbij met name op mensen die inhoudelijk kennis hebben van het domein en problemen weten te vertalen naar concrete geo-informatietoepassingen (aanvraagdossier bijlage 10 Arbeidsmarktonderzoek). Het vakgebied van de geo-informatiekunde/geo-informatica verandert snel en de gekozen insteek van de opleiding sluit volgens het panel aan bij internationale ontwikkelingen. Hierbij wordt een verschuiving gezien naar meer analyse, visualisatie en gebruik. De GMD- opleiding speelt hierop goed in en is actueel en toekomstgericht. Succesvol afgestudeerde bachelors GMD zullen in 2016 kunnen kiezen uit diverse interessante beroepsmogelijkheden zowel binnen als buiten de groene sector.

Het management wees er met name op dat veel bedrijven en instellingen enthousiast hebben gereageerd op het initiatief van deze opleiding en deze ook daadwerkelijk willen ondersteunen door middel van stageplaatsen en de inbreng van gastdocenten. Vertegenwoordigers van het werkveld benadrukten dat er behoefte is aan hbo-ers die een

breed overzicht hebben met een mix van competenties, goed kunnen communiceren en een 'vertaalslag' kunnen maken. Ze moeten "Verschillende onderdelen van het palet kunnen overzien en in hun context plaatsen". Media en design vertegenwoordigen daarbij belangrijke niches voor opleidingen. De groene sector wordt breed opgevat en tal van beroepsmogelijkheden behoren dan ook volgens deze vertegenwoordigers tot de mogelijkheden.

Het panel heeft veel waardering voor het feit dat het werkveld vanaf het allereerste begin bij de opzet en ontwikkeling van de GMD betrokken is geweest en een belangrijke invloed heeft gehad op de formulering van competenties. Het werkveld zal actief betrokken blijven onder meer via een werkveldadviescommissie en gastdocenten.

Het panel is van mening dat de beoogde eindkwalificaties ('competenties' genoemd in het aanvraagdossier) van de bachelor GMD, qua inhoud, niveau en oriëntatie, goed passen binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. De gekozen niche is duidelijk en ook aanvullend op reeds bestaande hbo-opleidingen in Nederland. Mede door de gedetailleerde uitwerking in de competentiekaarten wordt tevens waargemaakt dat ze voldoende aansluiten bij de internationale Dublin descriptor.

Op grond van het aanvraagdossier en de gesprekken tijdens de site visit oordeelt het panel dat de aanvrager zich (voor zover mogelijk) goed heeft georiënteerd op het beroepsdomein, de arbeidsmarkt en het werkveld. De beoogde eindkwalificaties voldoen goed aan de eisen die door vakgenoten en de beroepspraktijk aan deze opleiding gesteld worden.

Conclusie voldoende.

4.2 Onderwijsleeromgeving

4.2.1 Standaard 2

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Programma

De opleiding GMD kent als instroomeisen: Havo/vwo met wiskunde A, mbo groen, mbo ICT, mbo geo-ICT of mbo grafisch (aanvraagdossier pag. 25-26). De HAS biedt tevens een deficiëntie cursus wiskunde aan en de zogenaamde mbo-HAS cursus om de doorstroom van het mbo naar het hbo goed te laten verlopen.

Binnen het programma staan volgens de HAS beroepsgerichtheid, innovatie en het verbinden van disciplines centraal. Het didactisch concept is gebaseerd op probleemgestuurd- (PGO) en projectonderwijs (PO) en wordt gekenmerkt door het leren aan de hand van concrete praktijkproblemen, excursies, stages en het opbouwen van een portfolio (aanvraagdossier pag. 21). De Geo-vraagstukken betreffen hierbij vaak het 'groene domein' (landbouw, landschap en natuur, milieu en leefomgeving en ruimtelijke ordening). Monitoring en ontwikkeling van het programma zal continue plaatsvinden via verschillende evaluatiecycli (enquêtes, overleggen, evaluaties van docenten en studenten enz., aanvraagdossier pag. 23-24 en bijlage 16 *Managementmodel* van dat dossier).

Kennis en Inzicht worden getoetst en actief toegepast. Studenten beoordelen en selecteren daarbij de informatie. Via de projectgroepen zullen vaardigheden als samenwerken, vergaderen, voorzitten, projecten uitvoeren, communicatie en presentatie doorlopend worden getraind. In de modules Professionalisering I t/m IV en het mentoraat staan persoonlijke ontwikkeling, reflecteren en aandacht voor het leerproces centraal.

Het programma is opgebouwd uit modules met een bepaald thema (zie ook par. 3.3 Profiel opleiding). In het eerste oriënterende jaar wordt vooral gewerkt met PGO in groepsverband. Het tweede jaar is verdiepend en daarin wordt gestart met PO. De veelal reële projecten uit het beroepenveld moeten daarbij bijdragen aan de leerdoelen van de module. Naast PGO en PO worden er hoor-, instructie- en werkcolleges, practica en trainingen verzorgd. Het derde jaar richt zich op de beroepspraktijk en het vierde op de specialisatie. Per blok van 10 weken wordt gestreefd naar variatie in theorie, praktijk, vaardigheden en projecten. De eerste twee jaar worden daarbij docentgestuurd ingevuld. Vanaf het derde jaar zijn de contacten steeds meer vraaggestuurd. Aan het begin van het tweede jaar lopen alle studenten een meewerkstage (oriëntatiestage) van 14 ECTS. In het derde jaar vervullen ze een projectstage van 30 weken (binnenlandse en buitenlandse, aanvraagdossier pag. 22 en bijlage 17 van dat dossier). Afstuderen in het vierde jaar gebeurt aan de hand van een door een externe opdrachtgever verstrekte en betaalde opdracht. Deze wordt uitgevoerd door een team van 2-3 studenten - vaak afkomstig uit meerdere opleidingen van de HAS - en begeleid door een docent/begeleider (aanvraagdossier pag. 25 en bijlage 14 van dat dossier).

Internationalisering wordt onder meer bereikt door de buitenlandse stage en excursies, gastcolleges en de mogelijkheid modules te volgen op partnerscholen in Europa. Alle studenten doorlopen eveneens vier modules professionalisering gericht op persoonlijke ontwikkeling.

HAS biedt studenten ook de mogelijkheid van een Topklas Ondernemen en een Topklas Innovatie in het vierde jaar.

Personeel

De opleiding heeft een kernteam van 16 medewerkers die het onderwijs verzorgen. Alle docenten zijn hoger opgeleid en een deel heeft recente (toegepaste) onderzoeks- en/of werkervaring in de branche (aanvraagdossier pag. 26 en bijlage 5 (CV's) van dat dossier en de aanvullende informatie die na de site visit is opgestuurd). Gast docenten worden ingezet waar kennis ontbreekt. Iedere docent begeleidt jaarlijks een aantal afstudeer- en onderwijsprojecten en stages waardoor eveneens nauwe contacten met het beroepenveld ontstaan (aanvraagdossier bijlage 7: Contacten met het werkveld). Docenten nemen tevens regelmatig deel aan cursussen en symposia. Het contact tussen het opleidingsteam en studenten wordt omschreven als laagdrempelig en toegankelijk, met persoonlijk contact en korte lijnen (aanvraagdossier pag. 27).

Startende docenten krijgen een ervaren docent als mentor en indien nodig een didactische scholing. Eens per vijf weken vindt een opleidingsoverleg plaats waarin de modules op elkaar afgestemd worden en docenten kennis kunnen uitwisselen. Intervisietrajecten zorgen eveneens voor afstemming, het uitwisselen van ervaringen en het op één lijn houden van toetsing en beoordeling. Het functioneren van individuele docenten wordt beoordeeld door studenten in de module-evaluaties en door collega's (peer reviews).

Voorzieningen

Volgens het aanvraagdossier (pag. 27) bezit de HAS over voldoende geschikte lokalen voor werk-, instructie- en hoorcolleges en kleinere studieruimtes voor PGO-bijeenkomsten. De ICT-faciliteiten zijn recent up-to-date gemaakt met draadloos internet, email en de digitale leeromgeving Blackboard. Studenten kunnen hun vorderingen op elk moment volgen via Alluris. De mediatheek beschikt over een uitgebreide en actuele collectie (internationale) vakliteratuur en digitale media op alle voor de opleiding relevante vakgebieden.

De afdeling Communicatie & Internationalisering ondersteunt studenten en docenten bij studie, stage, projecten, uitwisseling en netwerken in het buitenland. Binnen de HAS wordt per sector een vertrouwenspersoon aangewezen. Voor individuele begeleiding wordt een mentor toegewezen die tenminste iedere tien weken een voortgangsgesprek met de student heeft. De HAS biedt tevens faciliteiten aan voor studenten met een functiebeperking.

Het Geolab is nog volop in ontwikkeling en voorziet in een plek waar studenten, docenten en bedrijven/organisaties kunnen samenwerken met betrekking tot toegepast onderzoek. Er kan gebruik worden gemaakt van geo-informatie en media/design software zoals GIS, AutoCad, Photoshop, Illustrator en Indesign. Een virtueel platform zal in de toekomst gerealiseerd worden (aanvraagdossier pag. 28 en bijlage 18 van dat dossier).

Overwegingen

Voorafgaand aan de site visit en afgaand op de documentatie vroeg het panel zich af in hoeverre de beoogde eindkwalificaties binnen de modules van het programma voldoende geconcretiseerd werden (zie ook de overweging bij standaard 1, par. 4.1.1). De thematische benaming en invulling van de modules zorgden met name voor verwarring en onduidelijkheid. Een module zoals *Wereldsystemen* lijkt bijvoorbeeld vooral fysisch geografisch ingevuld te worden, terwijl de meer gebruikelijke sociaal geografische aspecten ontbreken. Het programma-onderdeel INSPIRE bij *European processes* betreft het publiek maken van data en heeft weinig te maken met regels in Europa. Technische aspecten van de geografie, zoals bijvoorbeeld cartografie, lijken weinig aan bod te komen. Hetzelfde geldt voor een inleiding in het groene domein en aspecten zoals natuur, landschapskunde, ruimtelijke planning, GI-platformen en ICT. Met betrekking tot de samenhang was er bij het panel aanvankelijk ook enige zorg over de vraag of het programma wel voldoende een 'rode draad' bezat.

Tot geruststelling van het panel konden deze onduidelijkheden en mogelijke gebreken echter tijdens de gesprekken met management, ontwikkelaars, docenten en het werkveld voor het grootste deel worden ingevuld en/of worden weggenomen. Het programma is pragmatisch te noemen, zit gedegen in elkaar en heeft voldoende aandacht voor de nieuwe technologische ontwikkelingen. Het heeft lijn en samenhang door een geleidelijke en logische opbouw gedurende de vier bachelorjaren: van oriënterende, begeleide basisvakken naar meer zelfstandigheid en complexiteit. Alle belangrijke onderdelen, ook de 'technische', zitten er in en komen regelmatig terugkerend aan bod. Het groene domein wordt onder meer ingebracht via de opdrachten vanuit het werkveld en de contacten met andere opleidingen binnen de HAS. Docenten geven aan dat aspecten zoals internationalisering en de instroom vanuit het MBO nog beter ingevuld kunnen en zullen worden. Met nadruk wordt gesteld dat studenten geografisch moeten leren denken en werken. Ze moeten 'de hele keten' kunnen overzien. Er wordt niet zozeer compleetheid nagestreefd, maar meer 'een manier van denken'. Binnen de modules wordt echter ook

vaak op een specifiek onderdeel ingegaan. De docenten zijn zeer gemotiveerd, hebben ervaring in het brede groene domein, er is aandacht voor de studenten en ze houden door middel van een regelmatig en structureel overleg een goede vinger aan de pols. De opgegeven docent/student ratio van ongeveer 1:10-12 is daarbij zeer gedegen te noemen

In het aanvraagdossier wordt met behulp van een module-competentiematrix de relatie gelegd tussen de negen 'hoofd'-competenties en de modules van de 4-jarige bachelor. Het panel mist evenwel een gedetailleerd overzicht van de relaties tussen de verschillende module-deelonderwerpen, de doelen (subcompetenties) en de wijze waarop deze getoetst worden. Deze informatie is weliswaar voor een deel in het aanvraagdossier en de verschillende bijlagen te vinden, maar een duidelijk overzicht - bijvoorbeeld in de vorm van een of meerdere matrices - ontbreekt. Een dergelijke presentatie maakt het mogelijk te ontdekken of er eventueel sprake is van hiaten en/of overlappingsen. De 'rode draad' zal daardoor eveneens beter zichtbaar worden. Voortschrijdende ontwikkelingen noodzaken tevens een actualisatie van de documentatie en modulebeschrijvingen. De opleiding gaf tijdens de site visit aan dat de bachelor GMD nog volop in ontwikkeling is en dat deze aanbevelingen van het panel zeker opgevolgd zullen worden.

Het panel heeft daarbij veel waardering voor de verschillende werk- en onderwijsvormen: het probleemgestuurd en projectonderwijs onderwijs, de hoor- en werkcolleges, trainingen, excursies, presentaties enz. Hierdoor kan een vruchtbare en actuele uitwisseling plaatsvinden tussen studenten, (gast)docenten en het werkveld. Met name door het leren aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden, de vele excursies en de gastsprekers wordt de oriëntatie op en de link met het toekomstig beroepenveld gedegen ingevuld.

Er is tevens aandacht voor internationalisering door de buitenlandse stages, het Engelstalig onderwijs van sommige modules en de contacten die reeds gelegd zijn of nog ontwikkeld worden met hogescholen en universiteiten in het buitenland (o.a. in België, Engeland en Duitsland). De opleiding is wat dat betreft op de goede weg, maar het internationale aspect kan volgens het panel beter worden ingevuld, bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van werkveldcontacten en de invoering van Engelstalige technische en wetenschappelijke vakliteratuur. De vertegenwoordigers van het werkveld meldden over het internationale aspect dat er in het buitenland goede mogelijkheden voor afgestudeerden GMD liggen. ICT- en softwarefaciliteiten zijn op orde en de overige voorzieningen van de HAS zijn eveneens van goede kwaliteit. Het panel is daarbij ook van mening dat de opleiding er in slaagt het programma voldoende studeerbaar te maken.

Met betrekking tot het personeel signaleerde het panel voor de bachelor GMD aanvankelijk een tekort aan master-opgeleide docenten. Tijdens de site visit kon het management echter aangeven dat men "bewust bezig was met teambuilding". Bij de lopende werving van nieuwe docenten wordt uitgegaan van een masterniveau, maar praktijk-/onderwijservaring en goede contacten met het werkveld kunnen belangrijke en soms doorslaggevende kwaliteiten zijn. Een na de site visit aangeleverde lijst van onderwijzend personeel maakt duidelijk dat het personeelsbestand van de opleiding Geo Media & Design ten opzichte van de in oktober 2012 aangeleverde informatie aanzienlijk is veranderd. 12 van de 16 docenten hebben een wo-opleidingsniveau. Het panel is dan ook van mening dat het huidige team voldoende docenten bezit met een masteropleiding en competenties in het onderzoeksdomein. De lectoraten en het Geolab bieden daarbij goede mogelijkheden van toegepast onderzoek, samenwerking met het bedrijfsleven en een kruisbestuiving met andere opleidingen binnen de HAS.

Samenvattend oordeelt het panel dat de opleiding goed op weg is om de onderwijsleeromgeving van de hbo-bachelor GMD qua programma, personeel en voorzieningen zodanig vorm te geven en in te richten, dat het voor de instromende studenten mogelijk wordt om de beoogde eindkwalificaties te realiseren. Het panel signaleert hierbij weliswaar een aantal aandachtspunten, maar die zijn relatief licht van aard. Er is alle vertrouwen dat die relatief snel verbeterd kunnen en zullen worden.

Conclusie voldoende.

4.3 Toetsing

4.3.1 Standaard 3

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Met ingang van het studiejaar 2012-2013 implementeert de HAS een nieuw instellingsbreed toetsbeleid (aanvraagdossier pag. 30 en bijlage 15 van dat dossier) dat aansluit bij de Handreiking Examencommissies van de HBO-raad. Verbeteringen betreffen bijvoorbeeld de invoering van het 4-ogen principe.

Elke module binnen GMD heeft een toetsmatrix met informatie over de wijze van toetsing van de leerdoelen, beoordelings- en weegfactoren en normering van deelttoetsen, randvoorwaarden, herkansingen, toetsvoorbereiding en feedback. Vanaf het eerste jaar zijn er individuele componenten in de modules, waardoor meeliftgedrag bij groepsopdrachten wordt beperkt en er gedifferentieerd kan worden in projectcijfers. Alleen binnen modules is compensatie mogelijk. De examencommissie van GMD bewaakt het niveau en de procedures van toetsing en stemt af met de kwaliteitscoördinator.

Elk moduleboek beschrijft de centrale leerdoelen, de relevante literatuur, de gehanteerde toetsvormen en de onderlinge weging van de onderdelen (met eventuele verplichte aanwezigheid). Er wordt eveneens steeds een proeftoets verstrekt.

Om de kennis, vaardigheden en houding te beoordelen worden verschillende toetsvormen gebruikt: schriftelijke en mondelinge toets, presentatie, rapportage, assessment, onderlinge feedback studenten, reflectieverslagen en -gesprekken.

Periodieke Intervisiebijeenkomsten van docenten dragen eveneens bij tot onderlinge afstemming van de beoordeling van studentenprestaties. Bij bezwaar kan de student zich wenden tot de examencommissie.

Om vast te stellen of de beoogde eindkwalificaties van de bachelor GMD daadwerkelijk gehaald worden en voldoende hbo-niveau hebben, wordt - met name bij de afstudeeropdracht - ook het beroepenveld nauw bij uitvoering en beoordeling betrokken.

Na het behalen van het diploma Geo Media & Design zijn er aansluitende wo-masters rond Geo-ICT in Delft, Amsterdam, Utrecht, Wageningen en Twente. De afgestudeerde GMD-er heeft zonder aanvullende voorvereisten toegang tot de MSc Geo-information Sciences aan de WUR in Wageningen.

Overwegingen

Naast het aanvraagdossier heeft het panel tijdens de site visit studieboeken, modulebeschrijvingen, –boeken, –readers en –evaluaties, handleidingen ten behoeve van stages, bedrijfsopdrachten en het PGO- en PO-onderwijs, verslagen van examen- en werkveldcommissies enz. kunnen inzien. Mede door de aanvullende informatie tijdens de gesprekken met docenten en studenten kon een goed beeld van het programma en het toetsbeleid worden verkregen. Het panel waardeert het feit dat binnen de opleiding gebruik wordt gemaakt van verschillende vormen van toetsing. Kennis, vaardigheden en beroepsproducten worden doorlopend tussentijds en afsluitend beoordeeld met behulp van schriftelijke en mondelinge toetsen, assessments, presentaties en rapportages, bijdragen gedurende groepsopdrachten, discussies en reflectieverslagen. Modulen, docenten en praktijk worden systematisch geëvalueerd en waar nodig worden verbeteracties uitgevoerd. De werkveldadviescommissie wordt daarbij eveneens op alle niveaus betrokken. Docenten gaven tijdens de site visit aan dat met name bij groepsopdrachten scherp wordt gelet op de individuele inbreng van elke student. Studenten beoordelen elkaar eveneens bij deze groepsopdrachten en hebben aldus invloed op het individuele eindcijfer. Volgens de docenten wordt mede daardoor het ‘meeliften’ voor het grootste deel voorkomen.

Het panel vindt het daarbij een goede zaak dat de HAS vanaf de start van de opleiding GMD in 2012 een aantal belangrijke verbeteringen heeft doorgevoerd zoals het “4-ogen” principe, de inbreng van externe beoordelaars en de structurele evaluatie van de toetsing van de verschillende programma-onderdelen. Het toetsstelsel is daarbij tevens onafhankelijk van de financiering, doordat niet het aantal verstrekte diploma’s maar het aantal zittende studenten telt voor de budgettering (aanvraagdossier pag. 30). De procedures van het nieuwe instellingsbrede toetsbeleid van de HAS, en daarmee die van de bachelor GMD, zijn aldus volgens het panel kwalitatief voldoende in orde.

Enkele kanttekeningen en aanbevelingen zijn volgens het panel echter ook bij deze standaard op zijn plaats. Zo worden in elke modulebeschrijving de belangrijkste ‘subcompetenties’ beschreven door middel van een lijst met doelen en wordt een relatie gelegd met een aantal van de negen ‘hoofdcompetenties’ van de opleiding (aanvraagdossier bijlage 3). Apart staat vermeld welke toetsingen gebruikt worden. De ‘hoofdcompetenties’ worden verder uitgewerkt in competentiekaarten waarin onder meer beheersingsindicatoren en de belangrijkste kennis en inzichten, vaardigheden en attitudes worden beschreven (aanvraagdossier bijlage 4a). Al deze onderdelen worden volgens het aanvraagdossier getoetst en beoordeeld op het niveau van deelonderwerpen in de verschillende modulen. Het panel mist echter ook hier een duidelijk overzicht van de relaties tussen de verschillende module-deelonderwerpen, de (sub)competenties, beheersingsindicatoren en toetsvormen. Zoals ook reeds bij de overwegingen van standaard 1 is aangegeven kan een dergelijk overzicht inzichtelijk maken of alle (sub)competenties ook daadwerkelijk voldoende worden afgedekt en het vereiste bachelorniveau wordt bereikt.

Het panel is verder van mening dat de rol van de examencommissie ten aanzien van de stages en de afstudeeropdracht actief moet zijn en beter beschreven en formeel vastgelegd moet worden. HASKennisTransfer mag hierbij betrokken worden, maar de examencommissie moet toezicht houden op en heeft de uiteindelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van de kwaliteitsborging. De examencommissie moet voldoen aan de eisen in

de WHW. Tijdens de site visit werd eveneens duidelijk dat er nog geen opleidingscommissie is. De vorming hiervan mag niet uitgesteld worden tot het volgend studiejaar.

Het is een kwalitatieve verbetering dat de opleidingsdirecteur geen lid meer is van de examencommissie, maar het panel is van mening dat de directeur ook niet als 'toehoorder' aanwezig mag zijn. Daarmee voldoet de examencommissie niet aan de eisen van de WHW. Teneinde de onafhankelijkheid van de examencommissie zo goed mogelijk te borgen dient ook dat vermeden te worden. Het management was het hiermee eens en zou dit advies van het panel opvolgen.

Samengevat kan gesteld worden er weliswaar enige kanttekeningen en aanbevelingen zijn bij dit onderdeel toetsing, maar deze zijn relatief licht en eenvoudig te verbeteren. Het panel heeft alle vertrouwen dat de opleiding daar snel in zal slagen.

Conclusie voldoende.

4.4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.4.1 Standaard 4

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen

Binnen de HAS worden jaarlijks middelen gereserveerd voor de ontwikkeling en uitvoering van nieuwe onderwijsprogramma's (aanvraagdossier pag. 32). De continuïteit van de opleidingen wordt gewaarborgd doordat 'winstgevende' opleidingen (aanloop)verliezen van andere opleidingen dragen. HAS Hogeschool kan mede daardoor garanderen dat studenten het programma volledig kunnen doorlopen.

Volgens het aanvraagdossier is er sprake van een gezonde financiële situatie. Het geconsolideerde exploitatieresultaat van de HAS over de laatste 5 jaar is positief. Het meerjarenperspectief voor 2012 en verder, waarin de investeringen voor Geo Media & Design zijn meegenomen, ziet er goed uit. Voor de ontwikkeling van de opleiding GMD zijn al de nodige investeringen gerealiseerd.

Overwegingen

Het panel is op basis van de gegevens van het aanvraagdossier en de gesprekken tijdens de site visit van mening dat de HAS een efficiënte organisatie is met een goede reputatie en voldoende financiële middelen. Het panel heeft dan ook voldoende vertrouwen dat de HAS in staat is de investeringen voor de nieuwe bachelor Geo Media & Design op te brengen en tegelijk de garantie te bieden dat studenten hun opleiding volledig kunnen doorlopen. Wat betreft faciliteiten maakt de opleiding grotendeels gebruik van bestaande voorzieningen, hetgeen betekent dat in dat verband geen of slechts geringe aanvullende investeringen nodig zijn. De kosten zullen dan ook voornamelijk betrekking hebben op extra personele lasten en ondersteunende diensten. Tijdens de site visit werd nog eens gewezen op het feit dat een deel van de opdrachten in de afstudeerfase gefinancierd wordt door het bedrijfsleven. Indien docenten naast het begeleiden van studenten bij deze opdrachten extra moeten worden ingezet, wordt ook die inspanning vergoed. De HAS beschikt hiermee jaarlijks over een extra inkomstenbron. De vertegenwoordigers van het werkveld gaven

eveneens aan dat er voor studenten GMD in de afstudeerfase voldoende mogelijkheden zullen zijn voor dit soort gefinancierde opdrachten.

Het panel stelt hierbij vast dat de HAS een door de overheid bekostigde instelling is. Daarmee is de opleiding Geo Media & Design voor een belangrijk deel afhankelijk van overheidsfinanciering. Vooral in de eerste jaren kan die bijdrage door het nog geringe studentenaantal beperkt zijn. Het management en het docententeam gaven tijdens de site visit echter aan - mede op grond van de ervaring van de onlangs gestarte en geaccrediteerde nieuwe opleiding Toegepaste biologie - dat ze alle vertrouwen hebben in het slagen van de bachelor GMD. Gewezen wordt op het feit dat de HAS-opleidingen niet worden gebudgetteerd naar het aantal verstrekte diploma's, maar naar het aantal zittende studenten. Verwacht wordt dat voldoende kandidaten zich de komende jaren voor deze opleiding zullen aanmelden. Het panel vraagt zich daarbij echter af of het verwachte instroomvolume van minimaal 60-65 studenten per jaar (vanaf 2014, aanvraagdossier pag. 9) wel haalbaar en realistisch is. De start van afgelopen september 2012 met 24 studenten en slechts twee afvallers tot nu toe wegens persoonlijke omstandigheden, is in ieder geval succesvol te noemen. De verwachting is dat 18 studenten met een positief studieadvies zullen doorstromen naar het tweede jaar.

Conclusie voldoende.

4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Het panel heeft bij de vier standaarden weliswaar aandachtspunten geconstateerd, maar deze zijn allen relatief licht van aard en eenvoudig op korte termijn te verbeteren. De hbo-bachelor Geo Media & Design heeft volgens het panel dan ook op al deze standaarden genoeg kwaliteit voor een voldoende oordeel, waarmee het eindoordeel tevens voldoende wordt.

De kwaliteit van de nieuwe opleiding is voldoende.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Onderwijsleeromgeving	2. Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren	V
3 Toetsing	3. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	4. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		V

V = voldoende O = onvoldoende VOV= voldoende onder voorwaarden

Bijlage 1: Samenstelling panel

- Voorzitter: prof. dr. Ir. A.K. Bregt, Wageningen University, Environmental Sciences;
- Leden:
  - prof. dr. P. De Maeyer, Universiteit Gent, Departement of Geography;
  - drs. M. Notenbaert, HUB-Ehsal, Brussel;
  - F. van Heest, student-lid.

Arnold Bregt (1959) has a Doctors (1992) degree from Wageningen University. In 1998 he became halftime professor in Geo-information science at the Wageningen University, followed by a fulltime position in 2002. In 2001 he was appointed as guest professor at the Huazhong University in Wuhan, China. Through his work he has been involved in international projects, consulting missions and lecturing in countries, like: China, Indonesia, Kenya, Philippines, Vietnam and Cameroon, Japan. In the period 1993-1994 he was a visiting scientist for about a year at National Institute for Agro-Environmental Sciences in Tsukuba, Japan. He wrote around 260 publications on spatial statistics in soil science, spatial data uncertainty, spatial-temporal modelling, spatial data infrastructures and the application of geo-information science in the natural resources domain.

Philippe De Maeyer

Hoogleraar Cartografie en GIS aan de Universiteit van Gent.

Wetenschappelijk onderzoek

Onderzoeksthema's:

cartografie:

cartografische productie en management – cartografie voor Werelderfgoed – GI en cartografie

moeilijk toegankelijke gebieden – karteringstechnieken – kwaliteit van de semiologie – historische

cartografie – computercartografie

geografische informatiesystemen en -wetenschap:

geografische informatie management – temporele aspecten van spatiale data – collectie en structurering data – risicocalculatie - driedimensionale GIS - littorale waarnemingen

Myriam Notenbaert

Diploma's:

- master in biologie KULeuven
- geaggregeerde voor het hoger secundair onderwijs KULeuven
- bachelor in geografie KULeuven
- master in milieukunde UIAntwerpen,

Loopbaan:

- Lector lerarenopleiding lager en secundair onderwijs met als vakken: biologie, geografie, milieu, natuurwetenschappen en PAV aan de HUBrusssel (2002-heden)
- Leerkracht secundair onderwijs met als vak biologie Sint Thomasinstituut Brussel en Sint Ursulainstituut Laken (1978-1982)
- Centrumverantwoordelijke in NEC De Vroente (1998-2002)

Frans van Heest

Student wo-master Geschiedenis Universiteit van Amsterdam

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door drs. I. Franssen, beleidsmedewerker NVAO, en drs. H.J.M.M. Tubbing, secretaris.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de locatie op 25 maart 2013

Locatie HAS: Onderwijsboulevard 221, 5223 DE 's-Hertogenbosch

Tijd	Programmaonderdeel	Aanwezige collega's
8.00	<i>Welkom met koffie en thee</i>	
8.15	<i>Start van het inhoudelijke programma</i>	
8.15 - 8.45	Inzien documentatie door panelleden (besloten)	
8.45 – 9.30	Opleidingsmanagement	Jan Denissen, lid van College van Bestuur Mel van Drunen, projectleider Geo Media & Design Irma van den Tillaart, sectordirecteur Geo Media & Design
9.45 - 10.00	<i>Pauze met Bossche bol</i>	
10.00 - 11.15	Programma	Margit van den Anker, docent Marketing/Topklas ondernemen Huub Bruens, docent Geografie en internationaliseringcoördinator Susan van Dijk, docent Geografie Monique Huberts, coördinator module professionalisering en Studie+ Irene Pleizier, docent Innovatieve Geo ICT Frederike Praasterink, lid van het College van Bestuur Wouter Thijs, docent Geografie John Ypma, docent ICT en Applicatieontwikkeling
11.15 - 12.15	Werkveld	Marlene van Benthem, Nederlands Space Office Jan-Willem van Eck, Esri Tim Favier, VU Amsterdam Geert Hermans, ZLTO Lambik Swinkels, Waterschap Aa en Maas Theo Thewessen, Geodan
12.15 - 13.15	<i>Lunch panelleden (besloten)</i>	
13.15 - 13.45	Opleidingsorganisatie	Susan van Dijk, secretaris examencommissie GMD-PV Gerard Gerritse, beheermedewerker opleiding GMD Sjaak Groen, voorzitter examencommissie GMD-PV Harriet Pullens, studieadviseur en stagecoördinator GMD
13.45 - 14.00	<i>Pauze</i>	
14.00 - 14.30	Verwachtingen en ervaringen van studenten	Merel Donkers, eerstejaars student Geo Media & Design Dirk van Gestel, eerstejaars student Geo Media & Design Reinier Krins, eerstejaars student Geo Media & Design Stijn van Pruissen, eerstejaars student Geo Media & Design Wilbert Voorwinden, eerstejaars student Geo Media & Design
14.30 - 14.45	<i>Pauze</i>	
14.45 - 15.15	Rondleiding langs faciliteiten	Demonstratie GeoLAB door studenten, Jeroen Oomen, docent Geo-Informatie en Irene Pleizier, docent Innovatieve Geo-ICT
15.15 - 16.15	Reflectie panelleden	
16.15 - 16.45	Opleidingsmanagement beschikbaar voor vragen	
18.00 uur	<i>Einde programma</i>	

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Aanvraagdossier ten behoeve van de accreditatie van de opleiding Geo Media & Design (31-1-12) met 19 bijlagen:

1. Domeinspecifiek referentiekader;
  - o a. Hogeschool Utrecht Geodesie
  - o b. HBO-i
  - o c. Geo-sector in kaart
2. Schematisch programmaoverzicht;
3. Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen;
4. a. Examenregeling
  - o b. Onderwijs- en examenregeling (OER);
5. Overzicht personeel;
6. Besluit macrodoelmatigheid;
7. Overzicht van de contacten met het beroepenveld;
8. Rapport instellingstoets kwaliteitszorg 2009.
9. Uitstroomonderzoek;
10. Arbeidsmarktonderzoek Dialogic;
11. Instroomonderzoek;
12. Jaarverslag HAS Hogeschool 2011;
13. a. Projectonderwijs handleiding
  - o b. Projectequalizer;
14. BO handleiding GBS;
15. Toetsbeleid HAS Hogeschool;
16. Managementmodel;
17. Stagehandleiding
  - o a. Oriëntatiestage 2e jaar
  - o b. Projectstage 3e jaar;
18. Projectplan Geolab.
19. Zelfevaluatierapport HAS Hogeschool 2012

Email van 22 maart 2013 met aanvullende documentatie:

- o Ontwikkelingen GMD sinds indiening van het informatie dossier ten behoeve van de accreditatie (incl. een bijlage in Excel: contactmomenten met het werkveld)
- o Stand van zaken Internationalisering
- o Excursieboekje module wereldsystemen

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- onderwijsvisie HAS
- ICT-plan
- Internationaliseringsbeleid
- Studentenstatuut
- Examenregeling + aanvulling examenregeling sector
- Jaarverslag 2011
- plan van geolab

- CV's van alle aanwezigen
- Voorlichtingsmateriaal van de opleiding GMD voor studenten en bedrijven

- Onderwijsregeling GMD 2012-2013
- Handleiding projectonderwijs
- Handleiding PGO
- Stagehandleiding oriëntatiestage en projectstage
- Handleiding Bedrijfsopdrachten
- moduleboeken en readers GMD modulen

- arbeidsmarktrapport
- toetsbeleid HAS
- toetsplan sector GMD-PV
- toetsen van GMD-modulen ter inzage
- memo PR van GMD
- module-evaluaties GMD modulen, compleet met scan, notulen panelevaluaties en actiepuntenlijst
- Modulebeschrijvingen jaar 1 en 2

- agenda's en notulen examencie schooljaar 2011-2012 en 2012-2103
- agenda en notulen werkveldcommissie
- rooster van een willekeurige GMD-student van blok 1,2 en 3
- presentatie GMD Open Data Estafette
- lijst externe contactmomenten GMD team met werkveld 2008-2013

- Verder lag ter inzage:
- literatuur voor GMD-modulen (via module coördinator)
- producten van GMD-studenten

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
ECTS	European Credit Transfer System
GMD	Geo, Media & Design
hbo	hoger beroepsonderwijs
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op beperkte toetsing van de nieuwe post-initiële wo-master Fiscaal Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

Parkstraat 28

Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG

T 31 70 312 23 30

F 31 70 312 23 01

E info@nvao.net

W www.nvao.net

Aanvraagnummer: 000989